

Tar Sándor

APÁNK MÉG ÉLT

Apánk még élt, káposztás laskát evett a bunkerben egy piros lábásból, kanállal, mert a tányérokat is elástuk. Misanyink addigra már az egészret megette volna, de apánk csak beszélt közben, nem evett, ezen nagyon csodálkoztunk, hogy hogy lehet úgy enni, mert addigra már én is megettem volna, de mi már ettünk, azt kellett mondani. Apánk mindig hagyott egy kicsit az alján, azt megehattuk, de csak utána. Misanyink volt a nagyobb, és azt mondta, mikor vittük az ételt apánknak, hogy ő már olyan nagy, hogy meg tudná enni az egész lábassal, meg még többet is. Én voltam a kisebb fiú, de én is meg tudtam volna enni mindet, és volt még Mari húgom, de annak nem mondtuk, hogy Mimarink, csak Mari volt, Marika, mert lány. Ő nem jöhetett, valakinek otthon kellett lenni mindig, hogy ha jön valaki, kiabáljon, és mondja azt, hogy apánk nincs otthon, kint van a fronton, anyánk meg a kertben van, hátul, jönnek mindjárt. A bunkert apánk csinálta, ásott egy nagy gödröt, fákat rakott rá, arra szalmát, földet, és beszakadt az egész, csak egy kis lyuk maradt, oda bújt be. Misanyink is ott volt akkor. Apánk megszökött a katonaságtól, és azt mondta, még jó is, hogy beszakadt, így legalább senki nem gondolja, hogy ott van valaki. Mikor megette a laskát, beszélt még valameddig, de a lábast nem adta ide, elszivott egy cigarettát is, amit anyánk vitt neki, aztán mi visszamentünk a házba, ő meg ott maradt, és nem volt szabad mondani senkinek.

Visszafelé a nagykerten át kellett menni, anyánk sietett, Misanyink is, én nem tudtam olyan gyorsan menni, ilyenkor anyánk felkapott, és még szaladt is velem. Akkor ideadta a lábast, ettem belőle, de hagyni kellett Misanyinknak is. Ha jöttek a repülők, a faluban szólt a sziréna, akkor anyánk beszaladt Marinkért, és futottunk az erdőbe. Előtte bezárt mindent, mert volt, hogy a bombázás alatt mindent elvittek a rablók. Misanyink úgy szaladt, mint a nyúl, a csőszháznál volt egy nagy bunker, betonból, oda kellett menni mindenkinek, aki errefelé lakott. Ott szerettem lenni, sokan voltak, gyerekek is, lehetett játszani, kimenni nem volt szabad, még kinézni sem. Ha olyankor jött a repülő, mikor még az erdőben voltunk, akkor gyorsan el kellett bújni, ahová lehetett, bokorba, árokba feküdni, anyánk falevelet húzott ránk meg gázt, és nem volt szabad megmozdulni, mert a repülő meglátott, és odalótt vagy bombázott. Még a libákra is láncos bombát dobott, úgy szállt a toll az erdőben, mint mikor esik a hó. Azt nem szerettem, mert anyánk nyomott bele a földbe bennünket, Marink sírt, Misanyink meg látni akarta, hogy bombáznak, de nem lehetett.

Egyszer, mikor hazamentünk a nagy bunkerből, apánk még élt, mindig azt néztük meg először, este meg jöttek a oroszok. A házunk előtt volt egy lugas meg egy virágoskert, az volt a kiskert, az tele volt katonával. Hátul meg volt a szőlő és almafák, az volt a nagykert, ott volt a bunker, amit apánk ásott, és ami berogyott. Az is tele volt katonával, apánkat kihúzták a lyukból, puskát tartottak rá, azt mondták, partizán. Ő csak nevetett, meg akarta nevetetni a katonákat is, elesett mindig, mint aki sánta, mi is neveltünk, akkor hátba vágta a puskával, és nem nevetett tovább. A házba kísérték, a sarokba kellett neki állni, ahol a lavór is volt, és egy katona vigyázott rá. A falat kellett

nézni neki, ha máshová nézett vagy beszélt, akkor baj volt. Erre azt mondta, hogy na, nekem végem van. Katonák voltak mindenütt, szekerekkel, lovakkal, a kertben, az erdőben, padlásan, istállóban, mindenütt. Betyárt meglőtték, de nem döglött meg, csak majd később. Betyárnak a kutyánkat hívták, nagy, koloncos fehér szőre volt, sajnáltam. Tisztek jöttek a házba, nem értettük, mit kiabálnak, nekem és Marinknak ki kellett mászni az ágy alól, kutattak mindenütt, kerestek, apánkat lökdösték, aztán lámpát gyújtottunk, este lett.

Nálunk egy tiszt lakott meg egy másik, felváltva. Az egyik az ölébe ültetett, adott enni feketé kenyeret, olyan volt, mint a szappan, nem volt jó, nem kellett. Csókolta az arcomat, énekelt, ringatott, azt se szerettem, tudtam, hány éves vagyok, és a nevetem is, az apánk nevét, meg hogy hol lakunk, nem voltam már kicsi, tudtam vigyázni a dísznóra is, és nem féltem a kutyától. Ennek göndör, szőke haja volt, mutatta, fogjam meg a kezemmel, és úgy emelt fel a hajával, hogy a kezemmel belecimpaszkodtam. Mindig le akartam csúszni az öléből, de visszahúzott, meg a nyakamat, arcomat harapdálta, az meg nyálás lett. Csak úgy zengett a melle, ahogy beszélt, és nevetett mindig. Úgy evett, hogy az arcom előtt nyúlt a szájába, ott volt a fejem az álla alatt, néha a számba is tett valamit, de nem kellett, közben magyarázott a fülemben, volt, hogy megettem, akkor megint megcsókolt, azt nem szerettem. Aztán fényképeket mutatott anyáknak, azokon is volt egy gyerek, meg ő, mutatta, hogy a felesége, ezt anyánk megértette, azt mondta, neki is van otthon, Oroszországban egy kisfia és felesége. Apánk azt mondta, ne állj vele szóba, te, vedd el tőle a gyereket, nem hallod? De a katona, aki őrizte apánkat, ilyenkor dühös lett, kiabált, és lökdöste a puskával a hátát. És mindig jöttek be a házba katonák, ki-be, állandóan, a tiszt szólta nekik, akkor elmentek, csak az maradt, aki apánkra vigyázott. Misanyink is állandóan bejött, kiment, azt mondta, ő már ágyúkat is látott, tankot, nem fogta a hely, anyánk mindig kiszaladt érte, őutána meg a tiszt, és fenyegette, nem szabad. Apánk is mondta, ne menj ki, te, rád mennek, akkor aztán jól nézel ki. Marinkkal nem törődött senki, pedig énekelni akart ő is, aztán leült, ahová szokott, és játszott magában tengericsutkával, az volt a baba. Aztán mi gyerekek a dikón aludtunk az ágy végében, anyánk az ágyon, a tiszt a szobában. De kijött onnan, mutatta, fázik, vacogtatta a fogát, és lefeküdt az ágyra ő is, apám kiabált, a katona meg hátba vágta, fejbe, akkor elcsendesült, anyám meg felkelt, és bement a szobába. Aztán felkelt a tiszt is az ágyból, ment be utána, vitte a paplant is magával.

Másnap egy karórát hozott a tiszt, és nekem adta. Nagyon megörültem. Mindenki tudta az utcában, hogy apámat elfogták az oroszok, s mikor mentek előttünk, kérdezték, hogy mi van. Anyánk azt mondta rá, hogy még él, nem tudjuk, mi lesz vele. Utána Misanyink is tudta már mondani, ha kérdezték, ő azért is kijárt. Az a tiszt, aki engem szeretett, feltette a karomra az órát, és rajtam volt lefekvésig egész nap. Jött egy katona, annak adott a zsebéből golyót, az meg kint lelőtte Betyárt, mert ugatott mindig, meg volt vadulva, utána csak vinnyogott az istállóban, míg meg nem döglött. Lőttek tyúkot is, a nagy tőkén levágták a fejét meg a lábát, a szárnyát is, aztán úgy húzták le a bőrt róla, tollastul, mint a birkának szoktuk. Apánknak kellett megfőzni, anyáknak nem volt szabad csinálni semmit, a tiszt mindig azt akarta, hogy ő üljön az ölébe, ne én, de én is akartam, nevette, simogatta a hátát anyáknak, meg a farát, anyánk meg nem tudta, mit csináljon. Akkor odafogott magához engem is, anyánkat is, apánk meg főzte a tyúkot, de enni is kellett neki belőle, akkor meg a lavórba hányt. Aztán lőttek másikat, nem is egyet, azt már anyánk főzte, jó szaga volt, utána jöttek tisztek ehhez, a miénkhöz, beültek a szobába, anyánk tüzet rakott a kályhába, ettek, ittak, danoltak, ott ültem

én is a tiszt ölében, ehettem, amennyit akartam, mutogattam az órát, mindenki nézte. Evett Misanyink is odakint, meg Marink is, nekik nem lehetett bejönni, de ehetek, amennyit csak bírtak, ennyit sose ettünk azelőtt. Apánk is ehetett a sarokban, a katona meg leült a hokedlire, úgy aludt, apánk meg a tenyerét a falnak támasztotta, úgy. Ha leesett, volt, hogy hagyták, ülhetett. Fekhetett volna az ágyra is, a katona is, mert az üres volt, anyánk bent maradt a tiszttel a szobában.

Utána jött egy másik tiszt, de az nem olyan volt, mint emez, hanem bajusza is volt, nem nagyon nevetett, járkált le-fel, kiabált, ő Marinkat szerette, őt ültette az ölébe, az órát meg levette a kezéről, és odaadta neki. Mikor kiment, elvettem tőle, akkor ő sirni kezdett, hangosan, a tiszt meg visszajött, és megint levette rólam az órát, és odaadta Marinknak. Engem meg fenyegetett az ujjával, kiabált. Apánk még élt, ott állt a sarokban, azt mondta, ne ellenkezzek, hagyjam, az óra úgyis az enyém. Akkor visszajött az a tiszt, aki engem szeretett, az megint nekem adta, fogott az ölébe, szorította arcomat a nyakához, ringatott, csókolt. Akkor már én is szerettem, beszéltem hozzá, néztem a ruháját, belenyúltam a zsebébe, Marink meg sírt az ágyon. És megint ettünk, hozták a tyúkot, anyánk főzte, nokedlivel, krumplival, de nem volt tányér, kanál, csak amennyit fent hagytunk, a többi elástuk. Misanyink akkor kiment, és kiásták egy katonával mindet, neki az volt a barátja. Kiásták a ládát a cseresznyefa alól, amiben ezek a valamik voltak, ágyneműk is, ruhák, apánk gyűrűje, nyaklánc. Egy elemlámpát kapott a katonától, és utána a bűzát is megmutatta, tengerit, lisztet, de azért nem kapott semmit, hanem elvitték egy autóval meg vissza. Azt én is szerettem volna, ha elvisznek autózni, és a lámpát is, pedig nem világított, de én nem tudtam mutatni nekik semmit, apánk meg sírt a sarokban, mit csináltok, te, kiabálta, mit csináltok! Misanyink kapott egy katonasapkát is, nagy volt a fejére, és tele volt tetűvel, anyánk kifőzte vízben, akkor pont jó lett.

Aztán hol az egyik tiszt jött, hol a másik, ha az enyém nem jött, akkor kiálltam a tornácra, és vártam, mikor jön már, ha meg jött, szaladtam elébe, adott cukrot a számba, szeretett, a katonák meg álltak, és minket néztek, akkor már nekem is volt sapkám is, lámpám is. Felvett a karjába, és mentünk. Az erdőben fákat vágtak ki, tüzeltek a katonák, autóba is ültünk, azzal mentünk más házakba, onnan is hoztak tyúkot, disznót, ettünk mindig, Misanyink is már teljesen olyan volt, mint egy katona, ő is evett, és kapott Marink is, csak ne sirjon, Kovács néni függönyéből ruhát csinált magának, hogy ő a menyasszony. De csak kellett volna neki az órám, nem tudta megérteni, hogy az az enyém, és ha a másik jött, az odaadta neki. Utána jött emez, és megint nálam lett az óra, Marinknak adott cukrot, hogy ne sirjon, mézet is hozott neki Szilágyiektől, de csak sírt, és ette a mézet. Velem meg játszott, beszélt nekem, csak azt nem tudtam, hogy mért nem úgy mondja, ahogy mi beszélünk, akkor elmondtam volna neki mindent, hogy hogy hívnak, hány éves vagyok, hogy apánkat hogy hívják, és hogy ne bántásák. És hogy én elmegyek vele Oroszországba is, mert nem szeretek itt lenni, éhesek vagyunk állandóan, és apánk minden reggel sült tojást eszik, mi meg csak kávét. Pedig most nem is dolgozik, csak ott van a bunkerben. Simogattam a haját, haraptam a fülét, fújtam a lehelettemmel az arcát, azt szerette.

Akkor felástak mindent a kertben a katonák, elől is, hátul is, de mást nem találtak, a disznónk is megdőglött, ki volt vágva a hátsó lába, megettük azt is. Anyánk azt mondta, jaj, istenem, megbolondulok, mit csináljak? Mit tudjak csinálni, istenem? Állandóan főzött, és ha valaki kérdezte, mondta, hogy apánk még él, de nem tudom, mi lesz velünk, nekünk már nem maradt semmink, meg fogok örülni. A katonák meg kerestek, kutattak, széthányták a tengeriszárat, iziket, szalmát, ott találták meg Katika nénit,

oda bújt. Apánk erre csak annyit mondott, hogy na, szegény megjárta. Aztán mondták mások is, akik erre jártak, hogy ez is megjárta, meg az is. Hát apátok? Az még él, mondta Misanyink vagy anyánk, ahhoz képest nekünk jó, mert szerencsénk van, tiszték laknak nálunk, a gyermekeket is szeretik. Rendesek, a katonák nem is jöhetnek be a házba zabrálni. De nincs is nekünk már semmink, azt mondta, de mégis mindig főzött, mert hoztak a katonák máshonnan, még ruhát is, anyánknak, cipőt, azt mondta, nem veszi fel, ha megölik, akkor se. Este csak felvette a szobában, mikor vacsoráztak a tisztel, akkor nekem se volt szabad bemenni, csak lestünk be Marinkkal az ajtó mellett, ott ült a tiszt ölében, ahol én szoktam, és egymás száját harapdálták, anyánk nevetett, nem is ettek semmit. Vagy feküdtek az ágyon, sokszor nappal is, és sugdolóztak, látni lehetett, hogy anyánkat is szereti a tiszt, ahogy engem, simogatta, csókolta, akkor én is be akartam menni, hogy engem is, de anyánk azt mondta, feküdjek le, mosogatni kell. Nem is, kiabáltam, nem is mosogat! Apánk is kiabált, káromkodott idekint, már teljesen kinőtt a szakálla, beteg is volt, azt mondta, beteg vagyok, inkább lőjenek agyon, de ezt már nem bírom, nem is tudom, mit csinálok itt mindennel. De nem csinált semmit, mert a katona egyszer vagy kétszer ráütött a puskával.

Nappal elvitték dolgozni, akkor jobban lett, este meg az ágyban is aludhatott, de csak akkor, ha az a tiszt volt nálunk, aki engem szeretett, a másik nem hagyta. Ha az jött, elvette az órám, és Marinknak adta, az meg örült neki, és ette a cukrot meg a mézet, amit pedig az enyém hozott neki, és nem adott volna senkinek. A bajuszos tiszt nem engedte azt se, hogy apánk a falnak támaszkodjon, hanem kirúgta a lábát, erre apánk elesett, az meg csak, hahaha. Akkor jött karácsony. Anyánknak jutott eszébe, azt mondta, nem tud csinálni semmit, itt vannak a katonák. Azok meg nem tudták, hogy mi az. Apánk még élt, azt mondta, hagyjad a fenébe, mit akarsz? Hát nem látod, hogy mi van itt? Nem vagy magadnál? Anyánk azt mondta, hogy legalább egy kis ágat, hátha akkor apánkat is elengedik, ha látják, hogy ünnep van. Apánk meg sirt, hogy minek, nem volt még elegend belőlük? Akkor már tudtam mondani, hogy Lityinánt, Misanyink tanított meg, ő tudott mást is, ott volt kint mindig, és este elmondta, hogy mit csináltak. Ő vágott le egy gallyat is a fenyőfáról, ami a házunk előtt volt a kiskertben, anyánk meg tüzelt, hogy pirítja a cukrot. Akkor volt az is, hogy csak ketten voltunk otthon Marinkkal, mert apánkat elvitték dolgozni, anyánk meg húst darabolt egy katonával a sütőházban, és berohant egy csomó katona. Kutattak mindenütt az egész házban, akkor már nem féltünk tőlük, a szekrényben összehasgatták késsel a ruhákat, Marinkról is lerántották a ruháját, nézték, hogy pucér, az meg sirt, az én órám is elvették, akkor én is. De jött az a tiszt, aki engem szeretett, kiabált, lőtt a pisztolyával, és meglett az órá. Akkor anyánk is jött, hogy mi van, de akkor már nem volt semmi. Este volt, meggyújtotta a lámpát, és ettünk.

Másnap jött Feri bácsi, azt kérdezte, mi van? Minek lőttek az oroszok? Misanyink azt mondta, hogy apánk még él, mást lőttek le. Hát anyád? Az bent van a szobában, mondta Misanyink. Azzal a fiatal tiszttel? Azzal. Na, ő is jól csinálja. Ha majd elmennek, lesz nektek nemulass. Mert gazemberek vagytok, mind. Te is. Tolvajok. Ide hordanak mindent, ti meg elteszitek. De majd lesz még ennek folytatása. Misanyink meg azt mondta, nem is igaz, nem mennek el soha, és ő is majd szól Lityinántnak, az majd lelő mindenkit. Aztán sirt, és bejött, és nekem is elmondta. Én is sirtam, hogy elmennek, akkor megyek én is. Misanyink is. Anyánknak hozott ruhákat a tiszt, azt nézték a szobában, apánk meg kiabált, és azt mondta, hogy te piszkos kurva, az éjszaka nem elég? Azt is mondta, hogy az órában nincs semmi, csak a tokja, nézzem meg. Mást nem tudott mondani, mert a katona a hátára vágott a puskával, és kivitte. Egy másik katona

jött be, beszélt, mutogatott, az ajtót meg nyitva hagyta. Teljesen ki lehetett látni az utcáig, mert a nagy fenyőfa se volt már meg. Anyánk kijött, és csodálkozott, jajjaj, azt mondta, meg hogy a tiszt, aki engem szeretett, kivágatta a fát, biztos azt hitte, hogy a tűzre kell nekünk. Jajjaj. Na, gyerekek, ilyen nagy karácsonyfánk még sose volt. Ott darabolták a tornácon, aztán behordták, majdnem egy hétig égett a tűzön, szépen, mint a zsír, és olyan volt a szaga, mint az erdőnek. Aztán mire elégett, elmentek a katonák is, mind. Misanyink kinyitotta az órát, és tényleg nem volt benne semmi, csak egy döglött bogár. Nem kellett Marinknak se. Apánk még élt, azt mondták, de mi már nem láttuk.

Oravecz Imre

SZAJLA

Verstanulmányok egy regényhez

Rejtőzés

Folyton bújtunk, eltűntünk,
lyukat ástunk a szalmakazalba, és háttal belemásztunk,
felmentünk a szénapadlásra, és magunkra húztuk a szénát,
pokrócot terítettünk a kocsiderékre, és berendezkedtünk alatta,
kukoricafosztáskor betakaróztunk fosztással,
szárvágás után a csomókba állított kékék közé furakodtunk,
kedvenc tartózkodási helyünk volt a csűrzig, a kukoricagoré, a dohányszáritó, a
pincegádor, a törekes,
szerettük a ház hátát, az asztagok közét, a félszer tetejét, a farakásokat,
ha állt, a szalmarázon át bemerészkedtünk a cséplőgép gyomrába,
bekúsztunk az útilapu, a sövény alá, az orgonabokorba, a garádba,
felmásztunk a fákra, meghúzódtunk a levéllepel mögött,
ha nem jött senki, messze begázoltunk a búzába, rozsba, zabba, kenderbe, és
lefeküdtünk a földre,
az erdőn is a sűrű, a csalitos vonzott bennünket,
a határban lombsátrat, fűkunyhót építettünk,

mintha nem éreztük volna magunkat biztonságban,
mintha fenyegetett volna valaki,
mindig védelmet, menedéket kerestünk,
észrevétlenek akartunk maradni, felszívódni,
úgy meglesni, kifürkészni a világot,

folyvást valami támadást, ostromot, bekerítést vártunk,
félünk valami nem létező, képzelt veszélytől,
mely később, felnőtt korunkban valósággá vált.